

Doktora öğrencisi Zholdybayev Olzhas Muratbekuly'nın, «8D02304-Edebiyat» alanında Felsefe Doktoru (PhD) derecesi için (Evlenme Tören Folklorunun Karşılaştırmalı Poetikası (Orta Asya Türkleri Materyalleri Temelinde)) adlı çalışma için yurt dışı danışman (Doç. Dr. Tuna Yıldız)

GÖRÜŞ

Zholdybayev Olzhas Muratbekuly'un «8D02304 – Edebiyat» eğitim programı çerçevesinde sunmuş olduğu «Evlenme Tören Folklorunun Karşılaştırmalı Poetikası (Orta Asya Türkleri Materyalleri Temelinde)» başlıklı doktora tezi, günümüz folklor çalışmaları, etnografi, edebiyat ve genel olarak sosyal bilimler alanı için önemli bir araştırma konusudur.

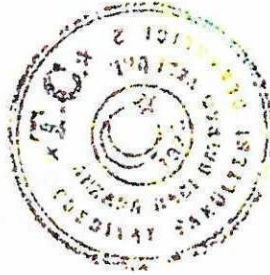
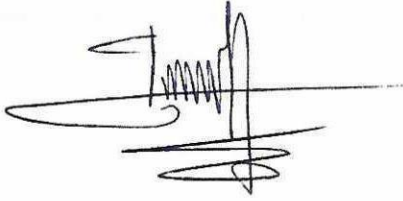
Araştırmanın ana içeriği iki büyük bölüm ve alt bölümlerden oluşmaktadır. Bu doktora tezinde Kazak halkının evlenme tören folkloru araştırma nesnesi olarak ele alınmıştır. Ayrıca Orta Asya'da yaşayan kardeş Kırgız, Özbek, Karakalpak, Türkmen ve diğer Türk halklarının evlenme törenleri de incelenmiştir. Orta Asya Türklerinin evlenme tören folkloru karşılaştırmalı olarak analiz edilmiş, tipolojik değerlendirmeler yapılmış ve poetika meseleleri ele alınmıştır.

Evlenme tören folkloru, dünya halklarına ait ortak bir değerdir. Bununla birlikte her milletin kendine özgü özellikleri vardır. Türk halklarının evlenme törenleri birbirine benzerdir çünkü dilleri, dinleri ve ulusal gelenekleri çoğu zaman birbirine benzer. Bu çalışmada «tanışma», «söz kesme», «kız isteme», «gelin alma», «nikah kıyma» gibi gelenekler sınıflandırılarak ele alınmıştır. Ayrıca evlenme töreni üç aşamada açıklanmıştır: «evlenmeden önce», «evlenme anı», «evlendikten sonra». Bu da araştırmanın anlam ve önemini göstermektedir.

Tezde düğünün kökeni, dönüşümü ve tipolojisi detaylı şekilde ele alınmıştır. Araştırma konusu oldukça geniş kapsamlıdır. Bu büyük konu yaşam boyu araştırılabilir çünkü evlenme süreci, insan hayatında çocukluktan yetişkinliğe geçişi simgeleyen önemli bir dönemdir. Destanlardaki «eş arayışı», «gelin», «damat» gibi motifler tüm halkların dünya görüşlerinde yer almaktadır. Mitolojide kız – güzel bir kuşa, narin bir çiçeğe; erkek – yırtıcı bir hayvana, güçlü bir metale benzetilir. Bu benzetmeler, gençleri kötü ruhlardan koruma, kült, gelenek ve folklor arasındaki ilişkiler gibi konular tezde açıkça tartışılmıştır. Bu, yeni bilimsel eğilimlere doğru bir yöneliş olarak değerlendirilebilir. Elbette tek bir tezle tüm konuyu detaylıca ele almak ve yeni keşifler yapmak mümkün değildir. Bu uzun yıllar süren emek ister. Ancak araştırmacı evlenme törenlerini derinlemesine analiz etmeye çalışmıştır.

Olzhas Zholdybayev, Türkiye’de Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi’nde bilimsel staj görmüş, folklor ve edebiyat alanında yetkinliğini artırmıştır. Gelecekte onun güçlü bir uzman, yetkin bir folklor araştırmacısı ve seçkin bir bilim insanı olacağına inanıyoruz.

PhD adayı Olzhas Joldybayev’in «Evlenme Tören Folklorunun Karşılaştırmalı Poetikasi (Orta Asya Türkleri Materyalleri Temelinde)» başlıklı doktora tezinin, «8D02304 – Edebiyat» eğitim programı çerçevesinde Felsefe Doktoru (PhD) unvanını almaya layık olduğunu düşünüyorum.

Yurt dışı danışman:

**Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi,
Edebiyat Fakültesi,
Türk Halk Bilimi Bölümü
Doç. Dr. TUNA YILDIZ**

Жолдыбаев Олжас Мұратбекұлының «8D02304 – Әдебиеттану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған «Үйлену ғұрып фольклорының салыстырмалы поэтикасы (Орталық Азия түріктері материалы негізінде)» атты диссертациясына шетелдік ғылыми кеңесшінің (PhD докторы Туна Юлдуз)

ПІКІРІ

Қорғауға ұсынылған Жолдыбаев Олжас Мұратбекұлының «Үйлену ғұрып фольклорының салыстырмалы поэтикасы (Орталық Азия түріктері материалы негізінде)» атты докторлық диссертациясы қазіргі фольклортану, этнография, әдебиет жалпы қоғамдық ғылымдар саласы бойынша айрықша зерттеу объектісі болып саналады.

Зерттеудің негізгі мазмұны екі үлкен тарау мен тараушалардан тұрады. Бұл докторлық диссертацияда қазақ халқының үйлену ғұрып фольклоры зерттеу нысанына айналған. Сонымен қатар Орталық Азияда өмір сүретін түбі бір туысқан қырғыз, өзбек, қарақалпақ, түрікмен және де тағы да басқа түрік халықтарының үйлену ғұрпы зерттелген. Сондай-ақ Орталық Азия түріктерінің үйлену ғұрып фольклоры өзара салыстырылып, типологиялық талдау жасалық, поэтика мәселелерін қарастырған.

Үйлену ғұрып фольклоры әлем халықтарына ортақ құндылық. Соның ішінде әр ұлттың өзіне тән ерекшелігі болады. Дәп сол сияқты түрік халықтарының үйлену ғұрпы бір-біріне ұқсас келеді. Өйткені түрік халықтарының тілі, діні, ұлттық дәстүрлері көп жағдайда бір-біріне ұқсас келеді. Ал бұл зерттеу жұмысында «танысу», «құдаласу», «қыз ұзату», «беташар», «неке қияр» сияқты әдет-ғұрыптар жіктеліп жазылған. Сондай-ақ үйлену ғұрпының үш кезеңі айтылған. Дәлірек «үйленгенге дейін», «үйлену сәті», «үйленгеннен кейін» деп атап көрсеткен. Бұл өз кезегінде зерттеу жұмысының мән-маңызын, айтар ойын дәлелдеп тұр.

Диссертацияда үйлену тойының тегі, трансформациясы, типологиясы түгел қамтылған. Өйткені зерттеу нысанының ауқымы өте үлкен. Бұл үлкен тақырып, мұны өмір бойы зерттеуге болады. Себебі адамның үйлену процесі бұл адамзат өміріндегі ең шуақты, балалық кезеңнен есею шағына өтетін ауыспалы уақыт болып есептеледі. Эпсотардағыдай «жар іздеу мотиві», «қалыңдық», «күйеу жігіт» сияқты терминдер әлем халықтарының дүниетанымында бар. Мифологияда қызды – әдемі құсқа, нәзік гүлге теңеу, ұлды – жыртқыш аң-құсқа, мықты берік темірге теңеу үрдісі кездеседі. Бұл дегеніміз – жігіт пен қызды зиянкес рухтардан қорғау, культ, ғұрып пен фольклордың арақатынасы, оның бүгінгі ғылымдағы көрінісі диссертацияда анық талқыланған. Бұл өз кезегінде жаңа ғылыми тенденцияға бетбұрыс жасау деп бағалауға болады. Әрине бір ғана диссертацияда тақырыпты түгел зерттеп, тың жаңалықтарды ашып тастау мүмкін емес. Бұған ұзақ жылдар мен қажыр-

қайрат керек. Дегенмен зерттеуші үйлену ғұрпын жан-жақты зерттеп, аналитикалық талдау жасауға тырысқан.

Ол Түркияның, Анкара Хаджы Байрам Вели университетінде ғылыми тағылымдамадан өтіп, фольклористика, әдебиет саласы бойынша біліктілігін арттырды. Болашақта ол – мықты маман, білікті фольклорист, көрнекті ғалым болады деп сенім білдіреміз.

PhD докторант О.М. Жолдыбаев Үйлену ғұрып фольклорының салыстырмалы поэтикасы (Орталық Азия түріктері материалы негізінде)» атты докторлық диссертациясы «8D02304 – Әдебиеттану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алуға лайық деп есептеймін.

Шетелдік ғылыми кеңесші:

**Анкара Хаджы Байрам Вели университеті,
Әдебиеттану факультеті,
Түрік халық білімі кафедрасының PhD докторы**

Туна Юлдуз